

કંઈક તો કહે - પ્રતીક્ષાને

સદા દરરોજ સવારે
અંધારાની કૂખમાંથી બહાર આવવું
તપવું, લાલચોળ થવું, ઓલાવું અને મરી જવું!

સૂરજ
તું દરેક યોનિમાં સૂરજ જ કેમ છે?
હજી કેટલાં જન્મજન્માંતરો સુધી
ચાલશે આ નિર્વિઘ્ન ક્રમ
કદી નથી કોઈ વ્યતિક્રમ!

તું જાણી જ નહીં શકે
તેને, જે કદી ન તારી સામે આવી
ન સપનામાં
રાત.

તે આખી રાત અંધારામાં સ્મરણ કરે છે તારું
બેસી રહે છે તારી પ્રતીક્ષામાં
નથી તે જન્મતી
નથી તે મરતી
ચિરંજીવી રાત
મરે જ નહીં તો પામશે કેવી રીતે નવું જીવન
જાણતી જ નથી
જનમ-બાવરી છે.

દરેક સાંજે
ખોળામાં તારો મૃતદેહ લઈ
કરતી રહે છે પ્રાર્થના
બસ.

એક ને એક દિવસ
એ સાવિત્રી બની પાછો લાવશે
આત્મા તારો
જેના વગર તેના પોતાના શરીરનું
કોઈ મૂલ્ય નથી.

તે સ્વર્ણિમ દિવસ ક્યારે આવશે
કંઈ જાણતો હો
તો કહેતો જા, સૂરજ!
કંઈક તો કહે - પ્રતીક્ષાને.

મૃતકો માટે પરબ

આ લોકો
જેઓ બાંધી રહ્યા છે આંગણાના
લીમડાની ડાળી પર ઠીબું
શીતળ છાંયડામાં

પોતાના તરસ્યા પૂર્વજો માટે
નાનકડી પરબ બનાવી રહ્યા છે
તેમને ખબર જ નથી
અહીં પાણી પાસે ઢૂંકતાં બધાં પંખી
તેમના આત્મીયજન નથી.

એમાંથી કોઈ વૃક્ષના પિતા છે
કોઈ સાપની માસી
કોઈ અળસિયાનો ભાઈ છે
કોઈ વરુનો દીકરો.

એમનામાં પેલો કુંભાર પણ હોઈ શકે છે
જે આ ઠીબના ઠીકરામાં
પોતે બનાવેલા ઘડાને જોવા આવ્યો હોય
અને ફૂટેલો જોઈ
શોકાતુર ચિડાઈને

હમણાં પોતાની પાંખો હલાવતો કૂદી પડશે
 ઠીબમાં
 જોતજોતામાં
 ઉલેચી નાખશે ઠીબનું બધું પાણી
 પરસેવાની જેમ
 પલળીને ઊડી જશે.

થોડે આગળ જઈને
 પોતાના પરસેવાને માટીમાં ભેળવવાની ઇચ્છાથી
 ધૂળમાં નહાશે.
 લોકો ખુશ થશે
 હવે વરસાદ આવવામાં છે
 જુઓ, ચકલી માટીમાં નાહી રહી છે.

એવી પણ સંભાવના છે
 એમ પણ હોઈ શકે છે ઠીબ બાંધવાવાળા
 જાણતા હોય બધું ચોખ્ખેચોખ્ખું
 અને તે તરસના ઉપદ્રવથી ડરતા હોય
 મૃત-આત્માઓથી નહીં.

આ માટીનું ઠીબ
 બાકી બચેલા જીવિત લોકોની ઢાલ છે
 તેઓ કરતા રહેશે
 પોતાનો બચાવ તેની આડમાં
 જ્યાં સુધી તેઓ પંખી બની
 ઠીબ પર ના બેસી જાય!

આડે રસ્તે

રંગ છોડીને ચાલ્યા ગયા છે કેન્વાસ
તેમનું રિસાવું બ્રશથી થયું હશે
તેઓ એવી ફેમમાં રહેવા તૈયાર નહોતા
જેવી સર્જનની વ્યાકુળતા ઈચ્છતી હતી.

રંગોને શોધવા નીકળી છે રેખાઓ
ટપકું, ફેલાઈને વર્તુળ બનવાની
લાલસા રાખી રહ્યું છે
ઈતિહાસની નિરાશાથી બચવા માટે
પરંપરામાં આધુનિકતા ભળવામાં છે.

દઝાડતી ગરમીથી ગભરાઈને દિવેટ
ધીમે ધીમે તેલમાં ડૂબવામાં છે
અર્થ સ્પષ્ટ કરવાની ઉતાવળમાં
કવિતાના ઘરે
શબ્દોની છટણી થઈ રહી છે
અને વિરામચિહ્નોને અપાઈ રહી છે પ્રાથમિકતા.

ક્રોધનો પરિઘ છોડી
ક્ષોભ ચાલી નીકળ્યો છે શાંતિના દ્વારે
મૃત્યુ જેનું નિવાસ
હંમેશાં શરીરથી બહાર હતું
તે શરીરની દૂરતા દૂર કરવા આતુર છે.

આ બધી વસ્તુઓ
પોતાનો ચીલો છોડી ચાલવા લાગી છે
આ સમયમાં.
કદાચ, રચે કંઈક નવું
જે જીવન બને!

આત્મીય લાકડું

“ઘરડો પીપળો
બાળવાના કામનો તો છે
પણ ઘરના ચૂલામાં નહીં!”

દાદી કહે છે.

એને સમજવા કોઈ તૈયાર નથી
બધા વિચારે છે અલગ-અલગ એક જેવું
‘ક્યારેક કોઈ અમાસે
દૂધ રેડ્યું હશે ડોસીએ
ફોગટનું મમત્વ બતાવી રહી છે.’

ક્યારેક બનાવાતી હશે
એના લાકડાની મૂર્તિઓ
કહ્યું હશે ગીતામાં તેમણે કંઈક –
વૃક્ષોમાં પીપળો છું વગેરે.
બસ, શું તેના આધારે
દાદી પોતાની ઓઢણી ફેલાવી દેશે
અનંત સુધી?

શસ્ત્રહીન શબ્દોને ઘેરીને પાથરી દીધા છે
આ પવિત્રતાએ
ચણા બની ભહીમાં જીવવાનું
આ દિવસોમાં મુશ્કેલ બની ગયું છે.

કાચબાની ગરદનની જેમ
સંકોચીને પોતાનો આત્મા
ચાલો, મૂકી દઈએ એક કુલડીમાં
અને અનંતનો એક ઘડો બની જઈએ!

કરવા દો દાદીને બડબડ
અસ્પષ્ટ સૂરમાં પ્રાર્થના
તે મરવાથી ડરવા લાગી છે
અને પોતાની અંત્યેષ્ટિ પણ ઇચ્છે છે
પીપળાના લાકડાથી.

કદાચ તે વિચારે છે
તે આત્મીય લાકડું
તેને ધીમી આગમાં બાળશે
અદબ જાળવીને!

પૂછપરછ

સ્વદેશમાં કોઈ શહેરમાં ફોન કરવા માટે
ડાયલ કરવો પડે છે પહેલાં એક શૂન્ય
વિદેશ માટે પહેલા બે શૂન્ય.
રહ્યો સ્વર્ગ-નરકનો એસ.ટી.ડી.કોડ
તેની માટે
પ્લેનચિટની કટોરી
કેટલાં ચક્કર લગાવી કેટલા ઝીરો બનાવે છે
જોવું જરૂરી છે.

મૌન રહો!
વચમાં બોલવાથી આત્મા નહીં આવે!

પાણ શું અમે મૌન છીએ
સદીઓથી
કોઈ આત્માની પ્રતીક્ષામાં છીએ ?
અથવા પોતાના આત્માને કટોરીની તરફ
દોડાવવાની પ્રતીક્ષામાં ?
કોઈને જાણ નથી.

આ કટોરીને તળિયું નથી.

એસ.ટી.ડી કોડ પૂછવાનું બંધ કરો, મહાનુભાવ
ચૂપચાપ જઈને
ગાયની જેમ વરસી પડો
મૃત્યુના ખૂંટ પર
અને વાછરડાને ભૂલી જાવ!

બસ!
આપોઆપ જોડાઈ જશે તાર
પરમ-આત્મીય સાથે
તમારું આ સમર્પણ
તમને વધુ જીવંત બનાવશે
સફળ વાતચીત માટે!

આપણે અહીં બધા લોકમાં
સતત આવ-જા છે
તે એટલા નજીક છે
જાણે પડોશનું ઘર.
ડરો નહિ.

કમાલ છે!

પોતાની કમાણીથી
મોં ફેરવી લીધું, તેણે અચાનક
જેમ બીમાર માણસ રોટલીથી ફેરવી લે છે.

ઘરનો દરવાજો બંધ કરવાનું પણ ભૂલી ગયો
આંગણાનો ઝાંપો પણ ખુલ્લો છે
લોનમાં ગાય ઘૂસી આવવાના
જોખમથી અજાણ.

લેટર બોક્સ પણ નથી જોયું
એટલી પણ શું ઉતાવળ હતી
વગર આરક્ષણ જ યાત્રા-પ્રવાસ
કમાલ છે!

પણ કોઈના કપાળના ચાંલ્યા જેટલું કંકુ
સેંથીમાં સમાય એટલું સિંદૂર
કેમ લઈ ગયો જનારો
સૌની નજર બચાવીને.

એમનું શું કરશે ખબર નહિ
ચિત્રકાર પણ ક્યાં હતો તે
અને
હોળી પર તો રંગોથી ભાગતો હતો હંમેશાં
કમાલ છે!

વરસાદ પછીનો તડકો

ઓ રે મૃત્યુ!
મને જીવંત ભ્રાંતિઓથી મુક્ત કર
એક રૂપેરી ભુલાવામાં નાખી
લઈ જા અહીંયાંથી.

ભુવન-મોહિની!
ત્યાં ચાંદ-તારાના દેશમાં
વાદળોના રથ પર આરૂઢ હું
પાસે જ વહેતી વૈતરણીના
કલ-કલ નિનાદથી
તંદ્રાયુક્ત થઈ જઈશ!

મારા સંસારી સંતાપ છૂટી ગયા હશે પાછળ
સ્મૃતિઓ બની પ્રજળી રહ્યા હશે
હવે પોતાના પ્રિયજનોમાં
પોતાની તમામ સિદ્ધિઓ પર
પોતાના દેહથી ઉપર ઊઠીને
હસવા ઈચ્છું મજાથી.

કેટલું રોમાંચક કાર્ય છે મરવું
હું જીવનભર નથી જાણી શક્યો જેને

વરસાદ પછીનો તડકો
તો વરસાદ પછી જ આવે છે પોતાના ચમકતા રૂપમાં
તેનો પોતાનો આનંદ છે
ભલા, વરસાદ પહેલાં
એનો અનુભવ કેવી રીતે થાય!

અબોટ અનુભવ

જેને જીવતાજીવ જોઈ ના શક્યો
 ચાહીને પણ કદી
 એ માયાલોકમાં જઈને જ હું જાણીશ
 કે માત્ર દર્પણ જ નથી હોતું જોવા માટે
 કેટકેટલી ચીજો
 કેટકેટલાં દશ્યો છે જોવા માટે!

પોતાના અદીઠ આત્માની આંખોથી
 તે બધું જોવું
 કેટલું આહ્લાદક હશે!
 જેમ પ્રત્યક્ષ જોવું -
 પોતાની કૃતિમાં લીન પોતાના વાચકને
 સાવધ કર્યા વગર
 તેના ચહેરા પર આવતા ભાવ
 હસવાના, વેદનાના, ઠપકાના, મશ્કરીના,
 તેને નાક ચઢાવતા પણ જોવો
 જોવાનો કવિને નફરત કરતો
 અથવા તેને ડૂબીને ડચકાં ખાતા જોવાનો

એવા અનુભવોનો અનુભવ કરવો
જેની અભિવ્યક્તિ માટે
સળવળતી ન હોય બંધ પેન.
કવિતામાં કવિતાથી બહાર જીવવું
એક નવો અનુભવ હશે
વ્યષ્ટિ અને સમષ્ટિ અલગ અલગ પડી હશે.
ચૂપચાપ
બંનેની વચ્ચે કોઈ પુલની ચિંતાથી પર
બંનેમાં હાજર રહીને
કવિકર્મનો દોરો ખેંચી લેવો
પતંગની દોરી લપેટવાના આનંદથી
કેવી રીતે ઓછો હશે.
જોજે તેમને હસતારમતા
જેની માટે જીવનભર રોત્તો રહ્યો
નવો જ અનુભવ હશે
સાચ્યે!

મૃત્યુની ઈર્ષા

ક્યારેક દબાયેલા પગે
 ક્યારેક ખાંસીને
 ફોસલાવીને, ફસાવીને
 સંમોહિત કરીને
 વહેલા-મોડા
 બેઘડક પૂરા આત્મવિશ્વાસથી
 ઈચ્છા થાય ત્યાં ખાતર પાડવાનું
 અને બચીને નીકળી જવાનું
 ક્યાંથી શીખ્યું મૃત્યુ!

કોઈ ખીલતી કડીને ચુંબન કરવું
 અને વિયોગ-રહિત કરી દેવું
 અચાનક આવવું
 કોમળ કાયાને નબક્ષત કરી દેવી
 શું તારું આખું શરીર
 આપઈચ્છાનું બન્યું છે, મૃત્યુ!

બધી દિશા તારા પગની જૂતી
 ઈચ્છા થતાં જ
 જે ગમે તે મેળવી લેવું
 આને, પેલાને, બધાને પીડામુક્ત કર
 ઉપકૃત કરતું જજે.

વિરહ

પ્રતીક્ષા

સ્વાગત

બધા શબ્દોને અર્થહીન કરી દેજે

મનવાંછિત રતિનું વરદાન મેળવી

બડાશ મારજે!

નફ્ફટ થઈ - નિર્બંધ થઈ જજે

એકાંતથી ગભરાઈને

દરેકનો સંગ કરજે.

તારાં લક્ષણ સારાં છે, મૃત્યુ

કે તારો સાથ કરવા માટે

લલચાય જીવ!

પણ સાચું કહું

એક ઈર્ષા છે મનમાં

કે હું પણ કેવી ઘેલી છું

મને જીવનપર્યંત

મૃત્યુ જેવો એક પણ લટકો ના આવડ્યો!

જીવતા રહીને જીવન વ્યર્થ ગમાયું!

મૃતક-પુરાણ

દિવાળીની સફાઈના સમય સિવાય
કોઈ ઝાપટતું નથી તેની ધૂળ
ફોટો પણ નથી ઇચ્છતો
સફાઈના બહાને પણ કેમ થાય
પોતાની દુનિયામાં દબલ.

જ્યારથી બેસવા લાગી છે માખી
તેના કાચ પર.
આટલી નાનકડી માખી
આટલા મોટા ઘરમાં
કેમ ફોટા પર જ બેસે છે
કોઈ નથી જાણતું
સિવાય માખી અને ફોટો!

આ ઘર-સંસારનો કોઈ જીવ નથી જાણતો
સમાંતર ચાલતા જીવનક્રમના સામ્રાજ્યને
જે આ ફોટાની ફેમ પર પ્રસર્યું છે
ચૂપચાપ.
જીવતું શ્વાસ લેતું નગર છે આખું
આ દીવાલ પર
શબ્દહીન સંવાદ છે અબાધ.

તે આશ્ચત છે જાણે
માખીમાં તેનો આત્મા નહીં
પ્રાણ વસતો હોય.
આ માખીના બેસતાં જ
ફેમમાં જડેલો તેનો દેહ
પુલકિત થઈને
થઈ જાય છે તાજો-માજો
જીવંત.